

SJUNG & MINNS 1900-TALET

Sjung och minns i studiecirkel

Boken *Sjung & minns 1900-talet* kan användas på olika sätt i cirklar. Några kanske träffas i en pensionsförening för att se tillbaka på händelserna under ett dramatiskt sekel. Andra kanske främst träffas för musikens skull, men vill sätta in gamla populära melodier i ett historiskt sammanhang.

Oavsett syftet med cirkeln finns det mycket att samtala kring i *Sjung & minns 1900-talet*. Olika människor minns samma händelse ur olika perspektiv och med olika egna bilder. Egna minnen väcks genom händelserna, personerna, musiken och bilderna. Associationer leder vidare till andra händelser och minnen. Cirkeln kan bestämma att låta samtalet flöda fritt och föra dit det leder. För cirklar som vill ha mer strukturerade samtal och/eller vill fördjupa diskussionerna med mera fakta finns tips nedan. Kanske vill ni göra både och? Eller är sången det viktigaste? Ni bestämmer själva hur ni disponerar tiden. Men ett tips är att inte lägga fast någon fast mall redan första träffen. Börja med att bekanta er med boken, med varandra och känn efter hur ni ska hitta en bra rytm i cirkeln.

Sången

Kanske är ni en musikgrupp redan från början. Då är troligen inte ackompanjemang, försångare och andra praktiska saker något problem. Om ni inte är en musikgrupp kanske ni börjar med att komma underfund med om någon i gruppen spelar ett lätttransporterat instrument eller är van att sjunga i kör. Eftersom melodierna i boken återges med både melodistämman och ackordanalys finns det möjlighet att göra ett bakgrundsarrangemang till sången, beroende på vilka instrument som finns tillgängliga.

Gitarr, klaviaturinstrument (piano, synth, orgel)

och dragspel kan lägga ackord, medan exempelvis fiol och blåsinstrument (flöjt, trumpet) kan spela melodistämman. Vill ni "bara" sjunga kan ni få stöd av kassetbanden *Sjung & minns 30- och 40-talet* och *Sjung & minns 50- och 60-talet*, där sammanlagt 18 av melodierna i boken finns inspelade till orkester. Banden finns att beställa från Bilda Förlag.

Samtalen

I de flesta grupper finns några som gärna pratar mycket och några som är tysta. Men ofta behöver man i gruppen (om man är fler än fem-sex stycken) fördela ordet så att alla kommer till tals. Därför är det bra att någon fördelar ordet, antingen man har en formell cirkelledare eller väljer någon vid varje träff. Räcka upp handen eller inte om man vill säga något? Det är en smaksak. En del föredrar handuppräkring, andra vill hellre prata fritt. I båda fallen är det bra att också ha "rundor" där alla får ordet och den som *inte* vill säga något skakar på huvudet eller säger "pass".

Minnet

Det sinne som anses utlösa de flesta minnen är luktsinnet. Kanske kan ni under cirkelns gång hitta dofter och smaker som påminner er om 1900-talet. Går smaken eller doften att ta med till cirkeln? Eller går den att förmedla på annat sätt, t.ex. genom att berätta om den?

Ljud är också minnesframkallande. Tidningen Vi har gett ut en CD med inspelade ljud från föremål som för alltid försvunnit ur vår vardag. Men det kanske mest självklara är att ni själva letar fram skivor, band, CD med artister och låtar som ni är intresserade av. Några samlingskivor hittar ni nedan.

Egna bilder från 1900-talet är också ett utmärkt sätt att minnas. Ofta innehåller bilder goda tidsmarkörer

som kläder, möbler, frisyrer, situationer, kroppshållning, mimik. Därför kan även andras bilder väcka mina minnen. Många museer och arkiv har bilder från orten där man kan hitta miljöer och människor från olika perioder under 1900-talet.

Prylar, saker, grejer är också tidstypiska. Liksom kläder. Leta i era lådor och skåp för att hitta saker som kan representera ett decennium. Ibland har också läns museer och andra museer utställningar av föremål från olika tider.

Kanske har någon i cirkeln sparat gamla tidningar? (Det är vanligare än man tror!) I så fall har ni gott om stoff som ger tidsatmosfär och nyheter från det aktuella året.

Studera kronologiskt och/eller i teman

Det kanske enklaste sättet att studera 1900-talet är att göra det kronologiskt. Hur man ska disponera det beror på hur många gånger cirkeln planerar att träffas. Träffas ni fem gånger verkar det logiskt att ta två decennier varje gång, träffas ni tio gånger tar ni ett decennium. Men ju fler gånger ni träffas, desto mer tid till andra aktiviteter kring boken: ta med saker, lyssna på inspelade låtar osv. Längre fram följer fler tips på vad man kan göra utöver att studera boken och sjunga.

När man studerar kronologiskt kan man t.ex. fundera över vad som är särskilt typiskt för varje decennium. Eller är decennium ett konstlat sätt att dela in tiden, det kanske finns andra viktigare brytpunkter under 1900-talet?

Ett annat sätt att studera boken är att varje gång följa ett visst tema och se vilka förändringar som har skett under 100 år. I boken återkommer vissa teman och man kan följa utvecklingen under 1900-talet vad gäller:

- ekonomi, vad tjänade vi och vad kostade basvaror?
- sociala förändringar, t.ex. arbetstid, semester, skola
- kvinnornas situation hemma, på arbetsmarknaden och i politiken
- boende, t.ex. byggande, hushållsgöromål
- kommunikationer, t.ex. bilism, flyg, resande
- film, radio, TV, underhållning

- litteratur
- artister
- sport
- politik
- hälsa

För år 1900 och 1999 finns också statistik som kan ge upphov till reflektioner kring hur Sverige har förändrats under 100 år.

Kanske saknar ni något tema ovan som ni själva kan leta fakta om, eller redan har egna erfarenheter och kunskaper om.

Skriva själv

Några i cirkeln kanske har funderat på eller redan håller på att skriva ner minnen från sitt eget liv. Här kan yttre händelser och melodier väcka minnen och stämningar till liv. Ett sätt är att utnyttja en del av cirkelsammankomsten (eller hemarbete) till att skriva ner egna hågkomster eller reflektioner kring det aktuella decenniet eller temat.

Ett sätt att skriva som inte är så anspråksfullt är kortskrivningar. Det innebär att man skriver över ett givet tema under ca 15–20 minuter och sen läser upp det man skrivit i mindre grupper på ca 4–5 personer. Här är inte meningen att ge kommentarer på språk och formalia utan att använda varandras minnen för att minnas själv.

Exempel på teman för kortskrivningar

- min barndoms jular
- så såg det ut i mitt barndomshem
- första jobbet
- första förälskelsen
- det första egna hemmet
- lukt- och smakminnen
- när kriget kom
- ungdomsnöjen
- mitt liv 1976 (eller annat intressant år)

Jämföra generationer

Ett annat sätt att skriva är att jämföra betingelserna för olika generationer. Vi har alla kunskap från olika generationer genom far- och morföräldrar, föräldrar, oss själva, barn, barnbarn m.fl.

Man kan göra kolumner och jämföra olika faktorer
t ex:

- skolgång
- kläder
- fritidsintressen
- nöjen
- boende
- antal barn
- hälsa
- arbete

Lokal historia

Vad hände i vårt hörn av världen under 1900-talet? Flera orter, hembygdsföreningar, läns museer har gjort böcker eller utställningar över 1900-talet där cirkeln kan studera den lokala historien.

Gör en utställning/tidning

Kanske finner ni i cirkeln att något eller några decennier eller teman är intressanta för er än andra. Då vill ni kanske fördjupa er i det och på något sätt dokumentera ert resultat.

Ett sätt är att göra en utställning. Kanske har pensionärsföreningen/studieförbundet/servicehuset/kommunen/biblioteket någon monter eller annan yta som ni kan disponera. Utställningen kan bestå av föremål, tidningsklipp, bilder och kanske t.o.m. en ljudillustration. Tänk på att utställningstexter alltid bör vara korta, tydliga och med stor stil.

Ett annat sätt är att göra en tidning som kan kopieras på en vanlig kopieringsapparat. Den kan innehålla era egna texter, bilder, fakta som ni tagit reda på och mycket annat.

Gör ett visprogram

Om ni är sångglada kanske ni är intresserade av att sjunga fler låtar från 1900-talet eller från ett visst decennium. Ambitionen kan läggas på vilken nivå som helst: sjunga för er själva, sjunga för en annan cirkel, sjunga för inbjudna vänner, sjunga på ett möte med pensionärsorganisationen, sjunga på ett servicehus.

Litteraturtips

Om cirkeln/deltagarna hittar fler böcker, CD eller hemsidor som ni vill vidarebefordra till andra, hör gärna av er till Bilda Förlag, att: Kjell Hansson.

Allmänt om 1900-talet

Karl-Olof Andersson, *Vårt dramatiska sekel, del 1–4*, Bilda Förlag 1993 - 96.

Peder Aléx & Jonny Hjelm (red), *Efter arbetet.*

Studier av svensk fritid, Studentlitteratur 2001.

Hans Dahlberg, *Hundra år i Sverige*, Albert Bonniers Förlag 1999.

Gert Ekström, *Älskade cykel – år 1800–2000*, Prisma 2001.

Christina Florin och Lars Kvarnström (red), *Kvinnor på gränsen till medborgarskap. Genus, politik och offentlighet 1800–1950*. Bokförlaget Atlas, 2001

Sigurd Glans, *På första sidan 1900–1999*.

Århundradets nyheter i århundradets tidningar, Tidningsmakarna 2000.

Tommy Hammarström. *Minns Du 70-Talet? Svenska bilder tagna av de stora fotograferna*, Bokförlaget DN 1994.

Yvonne Hirdman, *Vi bygger landet*, Tidens förlag 1988.

Leif Kindblom, *Så reste vi*, Bilda Förlag 2000.

Kvinnoliv. 25 kvinnor om sitt 1900-tal. Antologi, Bilda Förlag 1999.

Lars O Lagerqvist och Ernst Nathorst Böös, *Vad kostade det?*, LT:s förlag 1997.

Herman Lindqvist, *Historien om Sverige. Drömmar och verklighet*, Norstedts 2000.

Jan Lundgren, *Femtiotal: Bilder ur Pressens Bilds Arkiv*, Max Ström Bokförlag 2001.

Mitt dramatiska sekel. Antologi, Bilda Förlag 1996.

Mats Morell, *Jordbruket i industrisamhället 1870–1945*, LT:s förlag 2001.

Ett axplock lokalhistoria

Bilder av ett sekel. Skånskt 1900-tal i fotografi, Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 2000.

Kiruna – 100-årsboken, Kiruna kommun 2000.

Hans Nilsson (red), *Norrköpings historia. 1900-talet*, Centrum för lokalhistoria 2000.

Norrbotten 2000, Norrbottens museums årsbok 2000.

Anders Sjöbrandt, Björn Sylvé, *Stockholm – staden som försvann. Bilder i färg från 1950- och 60-talen.* LT:s förlag 2000.

CD

Svenska Schlagervinnarna 1958-2001.

Från skivbolaget Refräng:

Schlagerkavalkaden 1: 1927-45, Ulla Billquist/Harry Brandelius/Karl Gerhard m fl.

Schlagerkavalkaden 2: 1939-45, Beredskapstid, Lisbeth Bodin/Karin Juel m fl

Schlagerkavalkaden 3: 1929-45, Filmmelodier, Sylvan Beré/Adolf Jahr/Tutta Rolf m fl.

Schlagerkavalkaden 4: 1928-44, Sven Olof Sandberg.
Schlagerkavalkaden 5: Från Frisco till Cap, Jordan runt på 78 varv.

Schlagerkavalkaden 6: Fyrtiotalsfavoriter, Calle Reinholdz, Ove Flodin, Molly Åsbrink m fl.

Schlagerkavalkaden 7: Ursäkta, hur var namnet? Rut Holm, Gösta Ekman, Lisbeth Bodin m fl.

Schlagerkavalkaden 8: Trettioital.

Vårt 1900-tal. Tre dubbel-CD med historiska återblickar ur i första hand svenskt perspektiv, klassiska inslag ur Sveriges Radios arkiv och musik i original – flera av 1900-talets omtyckta melodier.

Programförsäljningen Sveriges Radio
<http://www.sr.se/prof/>

Länkar

Sökmotorer:

<http://www.google.com>

<http://katalogen.sunet.se/index.html>

Historia:

<http://www.svenskhistoria.nu/> En mycket innehållsrik historisk sajt

<http://www.pophist.se/> Tidningen Populär Historias sajt med artiklar, bokpresentationer mm

<http://www.telemuseum.se> Artiklar om svensk telehistoria med telegrafi, telefoni, radio och television.

Museer, arkiv:

<http://www.svenskhistoria.nu/lenkar/museer.html>

Länkar till svenska museer

<http://www.svenskhistoria.nu/lenkar/arkiv.html>

Länkar till svenska arkiv

Filmaffischer:

<http://www.classicmovieart.com/> (utländska filmer, främst amerikanska)

<http://www.odata.se/klotter/staffan.cederfeldt/default.htm> (innehåller även svenska filmaffischer)

Får kopieras fritt

Bilda Förlag, Box 42053, 126 13 Stockholm

Tel. 08- 709 04 00

e-post info@bildaforlag.se

www.bildaforlag.se

© 2001 Bilda Förlag

ISBN 91-574-7513-X

BILDA FÖRLAG